

Nieuwsbrief KOKW

April 2025: nieuwsbrief 2 van 2025

In dit nummer op pagina:

- 1 Voorwoord
- 2 Kringnieuws
- 5 Museum
- 6 Varia
- 9 Kalender

OPROEP

Ontvangt u nog een papieren versie van deze nieuwsbrief?

Graag hadden wij uw e-mailadres ontvangen op info@kokw.be, zodat u voortaan deze nieuwsbrief digitaal kan ontvangen. Bedankt hiervoor.

Voorwoord

Beste leden

Na de algemene vergadering jongstleden mochten we de effectieve leden even meenemen naar de ruimtes Annex I & II. Zoals u allen weet, zijn we daar volop bezig met de laatste loodjes te leggen. En ze waren onder de indruk van het werk dat door de collectiebeheerders en hun medewerkers werd geleverd. (Ik heb daar bij de vorige nieuwsbrief al op gealludeerd.) De Mercatorbibliotheek krijgt echt vorm, samen met onze klassieke bibliotheek.

Maar ook in onze archiefafdeling staan de rekken recht, en worden die al opgevuld met de gekende archiefdozen. En zo krijgen al onze waardevolle collecties een definitieve plaats. En ja, het laatste deel Annex II wordt nog een zware dobber, maar na negen jaar zal het bestuur er ook in slagen om deze – hopelijk laatste – klip te omzeilen en het KOKW-schip eindelijk uit de woelige storm van de restauratie te loodsen, recht naar de open zee, op zoek naar nieuwe ontdekkingen. En met al dat kaartenmateriaal in de schuiven zal ons dat wel lukken.

Als alles achter de rug is, moeten we zeker eens een opendeur organiseren, al was het maar om te laten zien dat er een geweldige ploeg aan het werk is.

Dankbare groeten,
Chris de Beer – voorzitter

LEDENREIS KOKW NAAR MARCINELLE EN CHARLEROI OP 3 MEI 2025 - VOLZET

[illegible]

A large industrial structure, likely a mine headframe, featuring a red brick building with multiple windows and a tall, grey metal lattice tower. The structure is situated on a gravelly ground with a concrete path leading towards it. The sky is clear and blue.

Vergeten we natuurlijk niet dat we in de voormiddag 'le Bois du Cazier' bezoeken. Ook daar heeft men voor de inrichting van dit museum beroep gedaan op voorwerpen afkomstig uit de gehele Borinage, en niet enkel uit deze lokale koolmijn van Marcinelle. Traditioneel eindigen we de ledenreis met een 'verre d'amitié'. Het recente speurwerk leverde een plaats (café) op met een historische waarde voor Charleroi en de werklieden. Vergeet niet dat 3 mei net na 1 mei komt. Maar die locatie zelf verklappen we pas op zaterdag 3 mei.

Aan alle deelnemers wensen we een unieke belevenis

in en rond deze Henegouwse metropool (ca. 500.000 inwoners), waar trouwens de toekomstige Waalse kazerne van de toekomst ook een plaats zal vinden, ter hoogte waar voorheen de hoogovens stonden die de streek destijds welvaart bezorgden.

We blijven dus de actualiteit volgen, zowel ten noorden (Natuurgebied en vliegveld Drongengoed: Ursel), als ten zuiden (Charleroi-Marchienne) van de taalgrens moet er een kazerne van de toekomst komen. Hoe noemde men destijds deze werkwijze ook weer?

Tot 3 mei om 8 uur stipt!

Herbert Smitz – Reisleider KOKW

VOORLOPIGE OPNAME VAN WASE CHAPPE-TELEGRAAF IN LIJST ROEREND CULTUURERFGOED VLAAMSE GEMEENSCHAP

Bij besluit van de Vlaamse minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen van 24 januari 2025 werd de Wase Chappe-telegraaf uit de collectie van de KOKW voorlopig opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap. In het ministerieel besluit wordt bepaald:

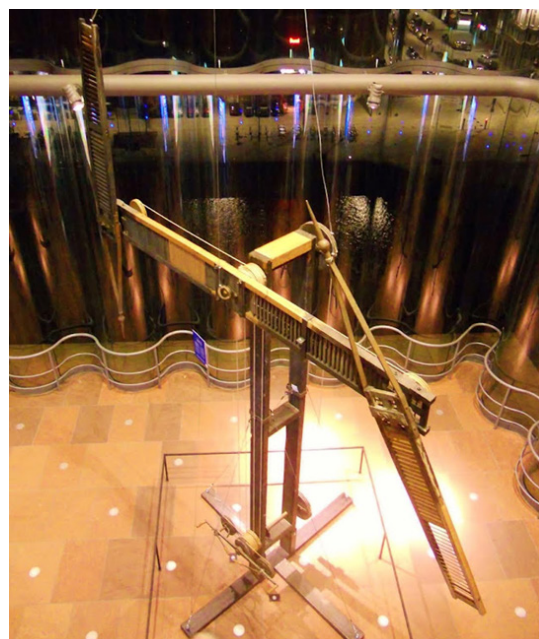
Enig artikel. Het volgende cultuurofgoed wordt als voorlopige maatregel opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap in hoofdafdeling 1, individuele voorwerpen, afdeling 2, historisch erfgoed:

a) Korte beschrijving:

Wase Chappe-telegraaf, Claude Chappe (ontwerper), 1809, eikenhout en ijzer.

b) Motivatie:

de Franse uitvinder Claude Chappe (1763-1805) introduceerde in 1792 de optische telegraaf of semafoor. Tussen 1794 en 1855 bestond in Frankrijk en in de door haar bezette gebieden een netwerk van Chappe-telegrafen. Het was het eerste bruikbare telecommunicatiesysteem dat een snelle én betrouwbare visuele communicatie met behulp van seintekens over lange afstanden toeliet. Van de meer dan vijfhonderd Chappe-telegrafen is deze van Sint-Gillis-Waas het enige exemplaar ter wereld dat nog in goede en originele staat bewaard bleef (uiterst zeldzaam). De Chappe-telegraaf toont aan hoe technologie werd ontwikkeld en toegepast om de territoriale eenmaking van een land te faciliteren tijdens de Franse revolutie en daarna. Het toestel is een materieel overblijfsel van de nood in Frankrijk (en de Franse veroverde gebieden) om het relatief grote land met snelle communicatie te kunnen overspannen. De semafoor heeft als duidelijke herinnering aan deze belangrijke mijlpaal in de communicatietechnologie een bijzondere waarde voor het collectieve geheugen. De Wase telegraaf zelf stond op de lijn van Antwerpen naar Vlissingen en speelde in 1809-1810 een hoofdrol in de plannen van de Franse keizer Napoleon Bonaparte om zijn rijk te verdedigen tegen een Engelse aanval. De Chappe-telegraaf vormt als eerste bruikbare telecommunicatiesysteem eveneens een

relevante schakel in de ontwikkeling van de communicatietechnologie (schakelfunctie). Er valt ook een lijn te trekken van de Chappe-telegraaf naar de eerste, manueel bediende seinsystemen van de spoorwegen (ijkwaarde).

Het vinden van nieuwe elektrische toepassingen in de loop van de 19de eeuw leidde ertoe dat vanaf 1855 de optische telegraphen vervangen werden door elektrische.

c) Bewaarplaats: privé.

d) Eigendomssituatie: privé.

BIBLIOTHEEK EN DOCUMENTATIECENTRUM OP AFSpraak TOEGANKELIJK OP ZATERDAGVOORMIDDAG

Als gevolg van de werken aan het Huis Janssens en de annexen was de leeszaal voor onbepaalde duur gesloten. Nog niet al het materiaal staat op orde, maar sinds januari 2025 ontvangen we opnieuw bezoekers en vorsers op afspraak op zaterdagvoormiddag. Gelieve hiervoor een e-mail te sturen naar info@kokw.be met een korte omschrijving van uw vraag. Dan bekijken wij of we u verder kunnen helpen.

NIEUW POSTADRES K.O.K.W. – ZAMANSTRAAT 49 A TE 9100 SINT-NIKLAAS

De K.O.K.W. heeft sinds kort een eigen brievenbus en bijgevolg een nieuw postadres, nl. Zamanstraat 49 A te 9100 Sint-Niklaas.

Gebruik dus niet langer Postbus 144 te 9100 Sint-Niklaas als postadres, want deze postbus zal komen te verdwijnen eens de actuele huurperiode beëindigd is.

SCHENKINGEN AAN DE K.O.K.W.

Heb je documenten, foto's, filmmateriaal of voorwerpen, waarvan je denkt dat die voor onze Oudheidkundige Kring of voor de inwoners van het Waasland interessant zijn of zelfs van onschatbare historische waarde? Heb je zelf niet de ruimte of heb je zelf geen mogelijkheid om het bij te houden en wil je toch dat het bewaard blijft voor het nageslacht? Dan zijn wij steeds zeer dankbaar voor het vertrouwen dat in onze Kring gesteld wordt om dit in jouw plaats te doen.

Indien je een schenking wil doen, kan je ons contacteren via een bestuurslid of via info@kokw.be. We contacteren je dan zo snel mogelijk om concreet af te spreken.

ACTIVITEITEN STEDELIJKE MUSEA

MERCATORLEZING 'KAARTEN VAN CONGO UIT DE BIBLIOTHEEK VAN LEOPOLD II' DOOR WOUTER BRACKE – WOENSDAG 14 MEI 2025, 20U., MUSEUMPAVILJOEN

Op 26 februari 1885 erkenden de deelnemers aan de Conferentie van Berlijn officieel de Association Internationale du Congo als soevereine staat. Tot 1908 heerste koning Leopold II als soevereine vorst over de Congo-Vrijstaat. Omwille van hevig internationaal protest tegen de wrede daden begaan tegen de lokale bevolking stond de vorst toen noodgedwongen zijn kolonie af aan de Belgische staat. Een jaar later overleed hij. Van zijn bibliotheek werd kort voor zijn overlijden een inventaris opgemaakt en gepubliceerd in het Staatsblad. In 2024 werd de bibliotheek overgebracht naar de Koninklijke Bibliotheek van België. In zijn lezing gaat Wouter Bracke op zoek naar het kaartmateriaal bewaard in de koninklijke bibliotheek en archieven waarop de koning en zijn hofhouding zich kon baseren in voorbereiding van de Conferentie van Berlijn.

Tickets reserveren via: <https://www.museasintniklaas.be/plan-jouw-bezoek/tickets>

MERCATORLEZING 'BEVROREN ZEE EN SMELTEND IJS. CARTOGRAFIE VAN DE NOORDPOOL' DOOR DJOEKE VAN NETTEN – WOENSDAG 11 JUNI 2025, 20U., MUSEUMPAVILJOEN

De ijskappen smelten! Klimaatwetenschappers en activisten waarschuwen ons niet alleen met woorden, maar ook met kaarten, die laten zien hoe in de nabije toekomst de zeespiegel zal stijgen door smeltend ijs. In deze lezing gaan we terug in de geschiedenis van de Noordpool-cartografie, en analyseert Djoeke van Netten hoe kaartmakers in de vroegmoderne tijd het Hoge Noorden hebben gevisualiseerd. In zekere zin is de noordpool uitgevonden in de 16e eeuw, toen kaartmakers als Ruysch, Waldseemüller en Mercator met verschillende projecties experimenteerden om de ronde globe op een plat vel papier te krijgen. In dit verhaal gaat het over de vorm, en vooral over de consistentie van het Noordpoolgebied volgens de kaarten, was daar land of zee, in bevroren of vloeibare vorm? En hoe veranderde dat toen West-Europeanen naar het noorden begonnen te varen? Ze vonden niet de gehoopte route naar China, maar wat ze wel 'ontdekten', had grote invloed op de cartografie. Uiteindelijk duurde het tot het begin van de 20e eeuw voor de eerste mens op de noordpool stond, al die tijd daarvoor werden er dus kaarten gemaakt van gebied wat niemand ooit gezien had! Het eind van de lezing gaat naar onze moderne tijd, wat kunnen we leren van de vroegmoderne kaartmakers? Zowel toen als nu willen cartografen waarschuwen en inspireren, en

presenteren ze een wereld die voor een belangrijk deel voortkomt uit de verbeelding.

Tickets reserveren via: <https://www.museasintniklaas.be/plan-jouw-bezoek/tickets>

3D SCANNING MERCATORGLOBES

De voorbereidingen voor het MAP-Mercator zijn volop aan de gang. De vernieuwde scenografie zet de collectie in een moderne setting, waarbij de Aardglobe (1541) en Hemelglobe (1551) van Gerard Mercator als absolute pronkstukken zullen schitteren. Het 3D-scanningproject van Meemoo bood een unieke kans om deze Vlaamse Topstukken met geavanceerde technologieën vast te leggen.

Op maandag 24 februari was het zo ver: de globes werden gescand. Hiervoor werd structured light scanning gebruikt: een techniek waarbij gestreepte lichtpatronen op het object geprojecteerd worden met een draagbare scanner. Door de vervorming van die patronen te analyseren, worden de afmetingen tot in het kleinste detail vastgelegd. Ingebouwde camera's voegen kleur en textuur toe, waardoor een waarheidsgetrouwe digitale 3D-kopie ontstaat.

De scanning vereiste uiterste voorzichtigheid. De globes, die behoren tot de collectie van de Koninklijke Oudheidkundige Kring Land van Waas, werden onder toezicht van onze depotmedewerker en ervaren museumtechniekers verplaatst. Dit alles gebeurde met de expertise van externe papierrestaurator Oliver Claes.

Ook de digitale modellen zullen een plaats krijgen in de nieuwe inrichting van het MAP-Mercator, dat in december 2025 zijn deuren opent. Zo brengen we Mercators wereld letterlijk en figuurlijk dichterbij!

VARIA

ERFGOEDDAG 2025 – GAME ON!

In 2025 staat Erfgoeddag helemaal in het teken van actie. Onder de noemer Game on! draait Erfgoeddag 2025 volledig om sport, spel en beweging: van gokken en beginnersgeluk over competitie en fair play tot winnen en verliezen.

Ontdek het programma! Op zondag 27 april kan je in het Waasland erfgoed gaan beleven in teken van sport en spel. Markeer de dag in je agenda want, of je nu een pijl en boog wil spannen of een oud bordspel wil ontdekken, er is voor elk wat wils! Ontdek de sportieve geschiedenis van het Waasland en waag je kans in tal van activiteiten! Van geocaching tot escape rooms, van volksspelen tot historische sportdemonstraties: er is genoeg te beleven!

Benieuwd naar alle gratis Wase activiteiten? Bekijk de regionale erfgoeddagkrant via <https://www.erfgoedcelwaasland.be/wp-content/uploads/2025/03/>

EGD-krant-2025.pdf. Het volledige programma van Vlaanderen in Brussel vind je ook via erfgoeddag.be!

TEMSE HERDENKT EINDE WOII - VRIJDAG 9 MEI 2025 OM 19.30U., FEESTZAAL GEMEENTEHUIS, MARKT, 9140 TEMSE

De gemeente Temse nodigt je graag uit op de herdenking van het einde van WOII. Ter gelegenheid van het einde van WOII geeft historicus en auteur Pieter Serrien een lezing over de V-bommenterreur op het einde van de Tweede Wereldoorlog. Op basis van zijn boek 'Elke dag angst' toont hij unieke beelden en getuigenissen over de verschrikking die onze streek 80 jaar geleden moest ondergaan. Ook Temse ontsnapte niet aan de bominslagen. De lezing wordt geïllustreerd met filmbeelden en getuigenissen van Temsenaren verzameld door Rudy Bredael. Eregemeester Luc De Ryck verzorgt de inleiding. Om 19 u. wordt een bloemenkrans neergelegd aan het oorlogsmonument onder de pui van het gemeentehuis. Deze voorstelling is gratis. Graag je aanwezigheid bevestigen via cultuur@temse.be of 03 710 12 70. Opdat we nooit zouden vergeten.

ARCHEOLOGIEDAGEN 2025 - INTERACTIEF PANELGESPREK 'DE STEENTIJD IN HET WAASLAND' – DONDERDAG 22 MEI 2025 OM 19.30U., AUDITORIUM (1STE VERDIEPING), GRAVENPLEIN 8, 9120 BEVEREN

In samenwerking met de Universiteit Gent biedt Erfpunt je ter gelegenheid van de Archeologiedagen een interessant interactief panelgesprek aan. Duik mee in de boeiende periode van de steentijd in het Waasland tijdens een interactief panelgesprek met experts Philippe Crombé, Dimitri Teetaert en Hans Vandendriessche, verbonden aan de vakgroep Archeologie van de Universiteit Gent. Onder leiding van moderator en archeologe Mieke Van de Vijver, nemen zij je mee op een fascinerende reis door de steentijd in het Waasland.

Aan de hand van onze podcast 'De Steentijd in het Waasland' en een selectie archeologische artefacten, grotendeels uit de regio, krijg je een uniek tijdsbeeld van het leven in het Waasland. In de podcastreeks verkent gastvrouw Chloé Van Elsen samen met experts Philippe Crombé en Dimitri Teetaert de prehistorie van de regio. We ontdekken waarom het Waasland zo'n rijke en unieke archeologische geschiedenis heeft en hoe onze vroegste voorouders hier leefden. De podcast kan je hier alvast eens beluisteren. Tijdens de lezing nemen de sprekers je mee door het paleolithicum, mesolithicum en de overgang naar het neolithicum. De objecten vertellen hun eigen verhaal en worden geplaatst in de landschappen waarin ze ooit gebruikt werden. Laat je inspireren door de verhalen van deze experts en ontdek meer over een bijzondere periode in de geschiedenis van onze regio.

De podcast kan je alvast een beluisteren via:
<https://www.erfpunt.be/erfpuntacademie/kenniscentrum/films-en-podcasts/podcast-de-steentijd-in-het-waasland/>

Datum: 22 mei 2025

Locatie: Auditorium (1ste verdieping), Gravenplein 8, 9120 Beveren

Tijd: Onthaal: 19u, start lezing: 19u30

Prijs: 10 euro (inclusief 1 drankje tijdens de lezing)

Inschrijven: Graag via academie@erfpunt.be
– na inschrijving ontvangt u een email met de betalingsinformatie en het rekeningnummer van de organisatoren. Uw inschrijving is in orde als we uw overschrijving goed hebben ontvangen. Lees het rekeningnummer goed na, aangezien we geen betalingsbevestiging kunnen sturen.

HEEMKUNDIGE KRING BRAEM VZW TOONT ELVERSELE IN OUDE POSTKAARTEN

Elversele was (en is) een onooglijke vlek op de kaart van Vlaanderen. Het mag dus verwondering wekken dat er tussen 1900 en 1970 ruim 80 postkaarten met Elverseelse zichten werden verspreid. Die worden nu samengebracht in een boek en een tentoonstelling.

Het boek laat de lezer kennismaken met gebouwen en bewoners. Daarnaast schetst het ook de geschiedenis van de postkaart, toont het een aantal kaarten die om uiteenlopende redenen het selectiecriterium niet haalden (maar die dus wél ook worden getoond), en gaat het op zoek naar de identiteit van zowel de lokale als de bovenlokale uitgevers. Die laatste kwamen onder meer uit Sint-Niklaas, Lokeren, Hamme, Stekene, Sinaai, Temse, Kalken, Gent en Brussel.

'Dat dorp van toen. Een wandeling door Elversele langs oude postkaarten' telt 112 pagina's en 150 illustraties. Wie zich wil verzekeren van een exemplaar, schrijft snel over op rekeningnummer BE54 7376 0725 4597 van Heemkundige Kring Braem vzw:
12 EUR voor een softcovereditie (20 EUR bij verzending);
30 EUR voor een hardcovereditie (38 EUR bij verzending).

Wie de verzendingskosten wil vermijden, kan het boek ophalen in de Sint-Margrietkerk van Elversele op zaterdag 30 augustus 2025 van 14 tot 17 uur, of op zondag 31 augustus 2025 van 10 tot 17 uur. U kan dan meteen ook gratis de tentoonstelling 'Dat dorp van toen en nu' bezichtigen en een kijkje nemen op de 4de editie van Féria, het jaarlijkse feestevent van de vzw Elversele in Beweging. Meer info op <https://www.hkbraem.be/Nieuws>.

KALENDER

- Vanaf januari 2025: Bibliotheek en documentatiecentrum op afspraak toegankelijk op zaterdagvoormiddag.
- Zondag 27 april 2025: Erfgoeddag – thema 'Game on!'
- Zaterdag 3 mei 2025: Ledenreis KOKW naar Marcinelle en Charleroi – VOLZET.
- Woensdag 14 mei 2025, 20u.: Mercatorlezing 'Kaarten van Congo uit de bibliotheek van Leopold II' door Wouter Bracke in Museumpaviljoen.
- Woensdag 11 juni 2025, 20u.: Mercatorlezing 'Bevroren zee en smeltend ijs. Cartografie van de Noordpool' door Djoeke van Netten in Museumpaviljoen.

MET DANK AAN:

